

'OUD SCHOOLGEBOUW HEEFT WAARDE'

Naam → Wilma Kempinga (1968)

Achtergrond → Kunsthistorica. Heeft samen met architect Tjeerd Wessel (1963) het ideële onderzoeksbureau Mevrouw Meijer

Gespreksonderwerp → oude schoolgebouwen herbestemmen

Standpunt → school van het verleden biedt ruimte voor onderwijs van de toekomst

Tekst: Emmanuel Naaijkens / Fotografie Dirk Kreijkamp

Hoe kijkt u terug op uw tijd op de middelbare school?

“Met veel plezier: het was een heel mooie tijd. Ik zat op het Willem Lodewijk Gymnasium in Groningen. Ik kwam van een klein dorp en op het gymnasium werd voor mij het venster op de wereld geopend. Er was genoeg uitdaging, het was een heel sociale omgeving met inspirerende leraren. Het leuke is dat het schoolgebouw, uit de jaren zestig, nog steeds bestaat. Het is een concrete bron van herinneringen, en ik kan het ook mijn zoontje aanwijzen: kijk, daar heb ik op school gezeten.”

'Vaak zijn schoolgebouwen dichtgeslibd door verbouwing op verbouwing'

U bent kunsthistorica en betrokken bij Mevrouw Meijer, een stichting die zich richt op het behoud van oude schoolgebouwen als school. Heeft uw ervaring op de middelbare school hiertoe bijgedragen?

“Ja, in die zin dat je beseft dat de school een wereld op zich is. Een vertrouwde, beschutte gemeenschap waarin je als opgroeiende jongere kunt gedijen, en van

waaruit je de wereld in kunt gaan. En dat de waarde van het gebouw ertoe doet. Dat is nu nog steeds een van de leidende principes bij de onderzoeken die ik doe.”

Wat doet Mevrouw Meijer?

“We zijn een ideël onderzoeksbureau op het gebied van scholen en architectuur. Scholen die voor de vraag staan: nieuwbouw of doorgaan met de bestaande bouw, kunnen bij ons aankloppen voor advies. Samen met mijn collega, architect Tjeerd Wessel, onderzoek ik wat precies de vraag is van de school. We formuleren het programma van eisen en wensen en we betrekken er zoveel mogelijk mensen bij: directie, docenten, ouders, leerlingen, gemeente, de buurt. Die brede benadering is voor ons essentieel. Naast een technisch onderzoek en een calculatie van diverse opties hoort daar een ontwerpend onderzoek bij. We vragen drie architectenbureaus om een ontwerp te maken, elk vanuit hun eigen benadering. Alle betrokkenen mogen daarop reageren. Dan gaan bij veel mensen de ogen open: ze zijn verrast over de keuzemogelijkheden. Na dit onderzoek naar ‘wat je kunt willen’ zit onze rol erop. Het is aan de school om te kiezen hoe ze verder wil gaan met de resultaten. De naam van

ons bureau is overigens ontleend aan het kinderboek Mevrouw Meijer, de merel.”

Hebben scholen een beeld bij wat ze zouden willen?

“Vaak niet. Dat is niet zo vreemd, want architectuur is een vak, zoals onderwijs een vak is. Men denkt nogal eens: we zitten in een oud gebouw gemaakt voor onderwijs uit het verleden, en dat leent zich niet voor onderwijs in de toekomst. Om na te gaan of dat klopt, beginnen de architecten met een precieze analyse van het gebouw. Hoe is het gebouw ooit bedacht? Vaak is het dichtgeslibd door verbouwing op verbouwing, zodat de oorspronkelijke kwaliteiten uit het zicht zijn verdwenen. Als je die kwaliteiten wakker kust, blijken ze vaak nog heel actueel en geschikt voor de toekomst. En ook als je concludeert dat sloop en nieuwbouw beter is, heb je in ieder geval serieus de opties onderzocht.”

In de jaren zestig en zeventig was er veel revolutiebouw. Zijn die scholen bouwkundig wel in goede staat?

“Onze ervaring is niet dat de bouwkundige kwaliteit slecht is. Scholen uit de jaren negentig zijn er vaak slechter aan toe, doordat er als gevolg van de toenmalige

'We hebben nog nooit een schoolgebouw gezien dat je niet zou kunnen transformeren naar welke onderwijskundige visie dan ook'

crisis veel is bezuinigd op materiaal. We hebben nog nooit een schoolgebouw gezien dat je niet zou kunnen transformeren naar welke onderwijskundige visie dan ook. Het mooie is dat heel veel scholen uit die periode bestaan uit skeletbouw. Die gebouwen zijn flexibel, er is heel veel mogelijk."

Wat is de charme van een schoolgebouw van een halve eeuw geleden?

"Die scholen hebben ruime, hoge lokalen, vaak met licht van twee kanten. En vaak mooi vormgegeven trappenhuizen. Het zijn meestal in serie gebouwde standaardscholen, maar dan van een hoge standaard. In Amsterdam is vlak na de oorlog bij de wederopbouw nagedacht over het ideale schoolgebouw. Als je dat nu leest – en dat verhaal is de basis voor die zogeheten standaardscholen –, dat ontroert tot op de dag van vandaag. Hoe er werd nagedacht over het welzijn van de kinderen, over de maatschappij. Het idee van licht, lucht en ruimte. Dat zijn kwaliteiten die we ook voor de toekomst aan kinderen mee kunnen geven. Nog een charme is dat deze scholen in ons collectief geheugen zitten. Het is erfgoed, dat jammer genoeg vaak wordt verslonsd."

In het proces gaat het niet alleen over het gebouw als zodanig?

"De vraag wat voor schoolgebouw zij wil, dwingt de school om terug te gaan naar de bronnen. Neem een van oorsprong katholieke school met een gebouw in de vorm van een kruis. In hoeverre wil zij daaraan in deze tijd vasthouden? De school gaat nadenken over haar identiteit en hoe ze die tot uitdrukking wil brengen. Waar staan we voor? Wat is voor ons van belang? Wat voor venster op de toekomst willen we de kinderen bieden? Hoe kunnen we daarbij het gebouw benutten? Wij zien het gebouw als derde pedagoog: kinderen leren van elkaar, van de leerkrachten, maar ook van de omgeving waarin ze leven."

Speelt duurzaamheid een rol bij herbestemming?

"Duurzaamheid is een belangrijke afweging. Mits je alle duurzaamheidsaspecten daarin betreft. Vaak wordt alleen gekeken naar het energieverbruik als het gebouw er eenmaal staat en dan lijkt nieuwbouw voordeliger. Maar je moet ook rekening houden met de milieukosten van sloop en nieuwbouw; die zijn zo hoog dat je daarmee het energievoordeel voor vele jaren kunt

wegstrepen. Vanuit het oogpunt van duurzaamheid is voortbouwen op het bestaande gebouw per saldo vaak de beste keus. En met de huidige techniek is bijvoorbeeld het isoleren van oude gebouwen goed mogelijk."

'Vanuit het oogpunt van duurzaamheid is voortbouwen op het bestaande gebouw per saldo vaak de beste keus'

Is het behoud van de schoollocatie voor jullie ook van belang?

"Vooral steeds meer middelbare scholen zie je verdwijnen naar de rand van de stad. Het lijken soms wel bedrijfsverzamelgebouwen, geïsoleerd van de samenleving. Terwijl die scholen voorheen in een woonomgeving stonden. In de jaren zestig speelde de locatie van een school een belangrijke rol in stedenbouwkundige plannen, vanuit de gedachte dat scholen een onderdeel zijn van wijk of buurt. Zeker in jonge wijken met nog weinig geschiedenis is een school een ijkpunt voor de bewoners." ■

 www.mevrouwmeijer.nu